

FDUV:s svar på Valvira enkät om stärkande av självbestämmande och användning av begränsningsåtgärder

I juni 2016 stiftades lagen om ändring av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (381/2016). I lagen upptogs bestämmelser om stärkande av självbestämmanderätten, stöd till förutsättningarna att klara sig på egen hand och minskad användning av begränsningsåtgärder.

Valvira önskar information av FDUV om hur våra medlemmar upplevt den nya lagstiftningen och om den stärkt självbestämmandet bland personer med intellektuell funktionsnedsättning. FDUV har bett om synpunkter via en enkät som funnits på FDUV:s webbplats och svaren har beaktats i rapporten till Valvira.

1. Vilka var utmaningar då den nya lagstiftningen verkställdes?

I början då lagstiftningen verkställdes var det en stor förvirring på fältet och tolkningen av lagstiftningen varierade mycket. Den skapade en viss osäkerhet hos personalen och ibland tolkades reglerna så snävt att det kunde leda till att personers självbestämmande de facto minskade.

FDUV har erbjudit utbildning till både anhöriga, personal och personer med intellektuell funktionsnedsättning. Det har förts livliga diskussioner om vad som är möjligt och vad som inte är möjligt när det gäller begränsningsåtgärder.

Den fördjupade kunskapen om hur man främjar självbestämmande hos enskilda personer har varierat. Eftersom personalen ofta varit rädda att göra fel så har de inte alltid ingripit då personer behövt stöd. Då anhöriga frågat varför personen inte fått stöd har personalen hänvisat till att det handlar om självbestämmandelagstiftningen och dess föreskrifter. Förståelsen för att självbestämmande kräver kunskap, utredningar och ett aktivt lyssnande varierar både bland anhöriga och personal. Det är inte alltid lätt att utreda och få veta vad personen med intellektuell funktionsnedsättning verkligen önskar.

Tidsbrist och avsaknad av arbetshandledning är också en vanlig orsak till att personernas vilja inte beaktas. Till exempel möjligheten till en bra kost, motion och fritid begränsas av serviceproducenternas arbetsrutiner och stödstrukturer.

2. Var lagändringen nödvändig?

Lagstiftningen behövs på grund av att man inte beaktat tillräckligt viljan hos personer med intellektuell funktionsnedsättning och att deras vilja har styrts alldeles för mycket av personal, anhöriga och andra. Det finns ett uppenbart behov av utbildning för unga vuxna där man stärker personens självbestämmande och ger verktyg i hur man bevakar sina egna intressen. Vi har upptäckt att många har väldigt svårt att våga visa vad de vill och de har också liten erfarenhet av att bestämma själva även om de ju har rätten och skulle kunna bestämma mycket mer.

Lagstiftningen behövs och den behöver utvecklas ännu mer så att man bättre kunde höra vår målgrupp. Till exempel behöver vi utveckla metoden *stöd i att fatta beslut* där man kunde beakta behovet av alternativ kommunikation och där man kunde höra både anhöriga, personal och närstående.

Det förekommer fortfarande för mycket begränsningsåtgärder och tanken att rapporteringsskyldigheten skulle förbättra kontrollen av kontinuerliga begränsningsåtgärder, fungerar inte. Det beror på att uppföljningen fortfarande är svag och egenkontroll inte fungerar optimalt. Begränsningsåtgärder har ofta ett samband med självbestämmande, man lyckas inte tolka personens vilja tillräckligt bra och då förekommer det händelser som leder till begränsningar.

Begränsningarna kunde minskas med rätt åtgärder. Ibland är personalresursen för liten vilket leder till att personerna inte får det stöd de behöver. Men lika mycket är det dock kunskapsbrist och kommunikationssvårigheter som leder till begränsningsåtgärder.

Allmänna kommentarer

FDUV arbetar kontinuerligt med självbestämmandefrågor. Vi arrangerar träffar med både personal, anhöriga och vår målgrupp. I vår verksamhet; familjearbete, flyttförberedelse och verksamhet riktad till vår målgrupp stöter vi ständigt på frågor om både självbestämmande och begränsningsåtgärder.

Vår uppfattning är att det behövs fortfarande mycket attitydpåverkan och kunskap om vår målgrupp. Personalen har blivit mer medveten om självbestämmande men ofta är bristen på handledning som kan leda till att man inte vågar hjälpa och stödja på rätt sätt. Hos anhöriga kan det finnas svårigheter att förstå barnets rätt till ett eget liv och rätten till att uttrycka sin egen vilja. Detta kräver utbildning, kommunikation och öppenhet. För många personer med intellektuell funktionsnedsättning behövs mer information om konsekvenser av sitt eget handlande och att det ges på rätt sätt och rätt nivå. Många personer kunde ha en märkbart bättre livskvalitet om de fick rätt stöd och inte lämnas ensamma när det gäller frågor om sitt självbestämmande.

30.4.2020

FDUV
Nordenskiöldsgatan 18 A
FI-00250 Helsingfors
+358 (0)9 434 23 60
fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60
FI-65100 Vasa
+358 (0)6 319 56 52
fduv.vasa@fduv.fi

fduv.fi
facebook.com/fduv.fi
twitter.com/FDUVFinland